

**Київський національний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут
Кафедра менеджменту та адміністрування**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Судове адміністрування як складова публічного механізму
забезпечення судової системи»**

**(за матеріалами ВІННИЦЬКОГО ОКРУЖНОГО
АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ, м. Вінниця)**

Здобувача вищої освіти
II курсу, групи ПУА-21з(м),
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне
управління та адміністрування»
заочної форми навчання

Філіппова
Юрія
Юрійовича

Науковий керівник
к.н.держ.упр., доцент

Ніколіна
Ірина
Іванівна

Гарант освітньої програми
к.н.держ.упр., доцент

Ніколіна
Ірина
Іванівна

Вінниця 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СУДОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	6
1.1 Поняття та зміст адміністрування судів в Україні	6
1.2 Ефективний досвід судового адміністрування в зарубіжних країнах	15
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІННИЦЬКОГО ОКРУЖНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ	23
2.1 Правові засади діяльності та організаційно-функціональна характеристика Вінницького окружного адміністративного суду	23
2.2 Аналіз фінансового забезпечення діяльності Вінницького окружного адміністративного суду	34
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ СУДОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ	45
3.1 Аналіз здійснення судового адміністрування Вінницьким окружним адміністративним судом	45
3.2 Механізми удосконалення судового адміністрування як складової публічного механізму забезпечення судової системи	50
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Впродовж останніх років на діяльність судової системи лунає багато нарікань та звинувачень, які підкріплюються випадками високої корумпованості, низького професіоналізму суддівського корпусу, затриманням суддів за отримання неправомірної вигоди та вчинення ними інших правопорушень службового та побутового характеру. Відбувається ціннісне нівелювання значення суду та суддівської професії в українському соціумі.

Дані міжнародного рейтингу «Індекс верховенства права» (World Justice Project), оприлюднені наприкінці 2020 року, свідчать, що Україна посіла 72 місце серед 128 країн світу щодо дотримання принципу верховенства права під час здійснення правосуддя [50]. Такий показник засвідчує, що в Україні, попри низку проведених реформ, зокрема у сфері судоустрою, рівень довіри до суду та всієї судової системи залишається низьким.

Діяльність щодо належної організації роботи суду, а також здійснення ефективних адміністративних функцій, мають важливе значення для вдосконалення вітчизняної системи правосуддя, підвищення її ефективності, прозорості та доступності. Паралельно із відносинами, які пов'язані з відправленням правосуддя, існують й інші відносини, які реалізуються в результаті управлінської, кадрової діяльності, забезпечення внутрішньої організаційної структури тощо. Питання належного функціонування судової системи слід розглядати не лише з позиції її правової регламентації організації й функціонування, а й через аналіз управлінських процесів, що протікають у ній, і мають не менше значення.

Теоретичним та практичним проблемам здійснення адміністративних повноважень в судовій системі України, досліджувались у наукових працях таких вчених, як М. Вишневський [2], Б. Гірський [4, 5], О. Дудченко [8, 9], В. Кузьмишин [14-16], Т. Лопушинський [17], І. Назаров [20], О. Саленко [32], А. Шевченко [40, 41], О. Щерблюк [42, 43].

Гіпотеза дослідження базується на припущенні, що аналіз чинного законодавства та європейських практик у сфері судоустрою й адміністративно-правового забезпечення організації судової влади дозволять визначити шляхи вдосконалення судового адміністрування в Україні.

Мета дослідження полягає в тому, щоб на підставі комплексного аналізу чинного законодавства та європейських практик у сфері судоустрою й адміністративно-правового забезпечення організації судової влади визначити засади, сутність і зміст судового адміністрування як складової публічного механізму забезпечення судової системи, сформулювати пропозиції й рекомендації щодо його вдосконалення на прикладі діяльності Вінницького окружного адміністративного суду.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні *завдання*:

- визначити теоретико-правові засади судового адміністрування, проаналізувавши та виокремивши ефективний досвід судового адміністрування в зарубіжних країнах;
- здійснити організаційно-правову характеристику та аналіз фінансового забезпечення Вінницького окружного адміністративного суду;
- проаналізувати здійснення судового адміністрування Вінницьким окружним адміністративним судом та розробити пропозиції щодо його вдосконалення.

Об'єктом дослідження є процес публічного судочинства та судового адміністрування.

Предметом дослідження є судове адміністрування як складова публічного механізму забезпечення судової системи.

Методи дослідження. В роботі використано загальнонаукові і спеціальні методи пізнання. Метод системного аналізу дозволив структурувати процеси судового адміністрування як складової публічного механізму забезпечення судової системи; метод категорійного аналізу дозволив виділити основні поняття і категорії наукового дослідження; за допомогою порівняльного методу виявлено ефективний досвід судового адміністрування в зарубіжних країнах; завдяки

інституційному методу визначено вплив організаційної структури на діяльність суду; метод узагальнення застосовувався під час формулювання висновків.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти, монографії та науково-аналітичні статті вітчизняних та зарубіжних авторів щодо судочинства, статистичні показники результатів діяльності суду.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в узагальненні та доповненні теоретико-методичних положень щодо судового адміністрування як складової публічного механізму забезпечення судової системи.

Практична цінність одержаних результатів визначається тим, що результати наукового дослідження дозволили запропонувати шляхи удосконалення судового адміністрування як складової публічного механізму забезпечення судової системи.

Окремі положення роботи *апробовано* на Х Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих» (м. Вінниця, ВТЕІ КНТЕУ 21 квітня 2021 р.) та на VIII Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології» (м. Вінниця, ВТЕІ КНТЕУ, 8 жовтня 2021 р.). Результати дослідження оприлюднювались в публікаціях: 1.Філіппов Ю. Теоретико-правові засади судового адміністрування. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2021. Вип. Вип.119. С. 256-262. 2. Філіппов Ю. Ефективний досвід судового адміністрування в зарубіжних країнах. *Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології*. Вінниця: Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2021. Ч. 1. С.635-644.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел і додатків. Список використаних джерел містить 41 найменування. Наведено 22 рисунки, 9 таблиць, 2 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СУДОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

1.1 Поняття та зміст адміністрування судів в Україні

Продовженням траєкторії побудови демократичної та правової країни, у якій гарантуються права громадян, здійснюється їх захист, а також принцип верховенства права та закону не є лише декларацією, стало започаткування та впровадження судової реформи в Україні. Якісна система правосуддя фактично гарантує повагу до людських цінностей, а також здатна сформувати у суспільства повагу до права як найвищого регулятора.

В Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки зазначено, що незалежне та неупереджене правосуддя є запорукою сталого розвитку суспільства і держави, гарантією додержання прав і свобод людини та громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави, зростання добробуту та якості життя, створення привабливого інвестиційного клімату, своєчасного, ефективного і справедливого вирішення правових спорів на засадах верховенства права [33].

Судова влада є особливим видом державної влади. Зауважимо, що судова влада як складова частина публічної та державної влади має певні характеристики, спільні із іншими органами державної влади, а саме: публічний характер діяльності; спрямованість на виконання суспільних завдань і функцій; інституційний характер; універсальність; легітимність; відособленість апарату; безперервність функціонування; обов'язковість владних рішень; можливість використання передбачених законодавством засобів примусу для реалізації своїх рішень та ін. [37].

Аналіз змісту діяльності судової влади, в свою чергу, дозволяє виділити сутнісні характеристики, які відокремлюють її від інших державних органів (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Зміст діяльності судової влади

На думку Б. Гірського, значення судової системи для будь-якої держави неоціненне, особливо за умов неprecedентного права і судової діяльності, значення конкретного судового рішення стає надто високим [5].

Здійснення правосуддя в Україні полягає у реалізації специфічної та головної функції судів – розгляду справ різних галузевих категорій по суті з метою установлення істини. Правосуддя визначає основний зміст діяльності судді, однак не є виключним видом її діяльності. Очевидно, що інші функції судової роботи обумовлюють спеціальні обов'язки суддів: отримання ними адміністративних повноважень передбачає поєднання професійно-компетентносної діяльності (щодо розгляду конкретних справ) з організаційно-управлінською.

М. Вільгушинський розрізняє публічно-правові відносини різної якості, змісту та видів під здійснення судами загальної юрисдикції їх функцій, виконання завдань, визначених національним адміністративним законодавством [3, с. 91].

Питання пов'язані з організацією ефективної роботи суду, тобто зі здійсненням управлінських дій, на думку О. Дудченка мають таке ж важливе значення для забезпечення здійснення справедливого та об'єктивного

правосуддя, гарантування незалежності суддів при розгляді судових спорів, як і законодавчі норми, що визначають основні принципи і процедуру судочинства [9, с. 6].

О. Дудченко досліджуючи історичну трансформацію поняття адміністрування, зазначає, що у різні періоди розвитку суспільства наукового обґрунтування та нормативного закріплення набули поняття «судове управління», «організаційне керівництво судами», «організаційне забезпечення діяльності судів» [8, с.138]. Категорія «судове управління» вперше вжито в ст. 8 Основ законодавства СРСР і союзних республік про судоустрій від 29 жовтня 1924 р. та широко використовувалася у радянському законодавстві до першої половини 1950-х р. Потім його було замінено на «організаційне керівництво судами», а наприкінці 80-х рр. – на «організаційне забезпечення діяльності судів». Однак незважаючи на те, що ці терміни виникли за різних часів та за своєю природою мали змінювати один одного, О. Дудченко, зазначає, що вони і сьогодні продовжують використовуватися в юридичній літературі [9-8].

Організаційне керівництво судами, зазначає А. Стрижак, передбачає таку діяльність керівника (голови) певного судового органу, яка передбачає підготовку умов, спрямування роботи суддів як носіїв судової влади щодо своєчасного, повного і всебічного розгляду кожної справи, що знаходиться на розгляді у відповідному судовому органі і не передбачає надання їм вказівок по суті порушених спірних питань і порядку застосування норм матеріального і процесуального права [35, с. 28]. Дослідник, зокрема зазначає, що в юридичній науці категорія «судове управління» застосовується для характеристики діяльності державного управління в галузі правосуддя, має комплексний характер і включає діяльність з організаційного керівництва судами, організаційне забезпечення судів та здійснення відповідних установчих функцій щодо судової влади Верховною Радою України та Президентом України [35, с. 29].

Не погоджується з ототожненням терміну «судове управління» та «організаційне управління судами» деякими науковцями О. Дудченко. На його

думку, з урахуванням діючого законодавства, вказане поняття на сьогодні не є актуальним [8, с. 142].

С. Обрусна, виділяє подвійну природу судового управління (рис. 1.2).

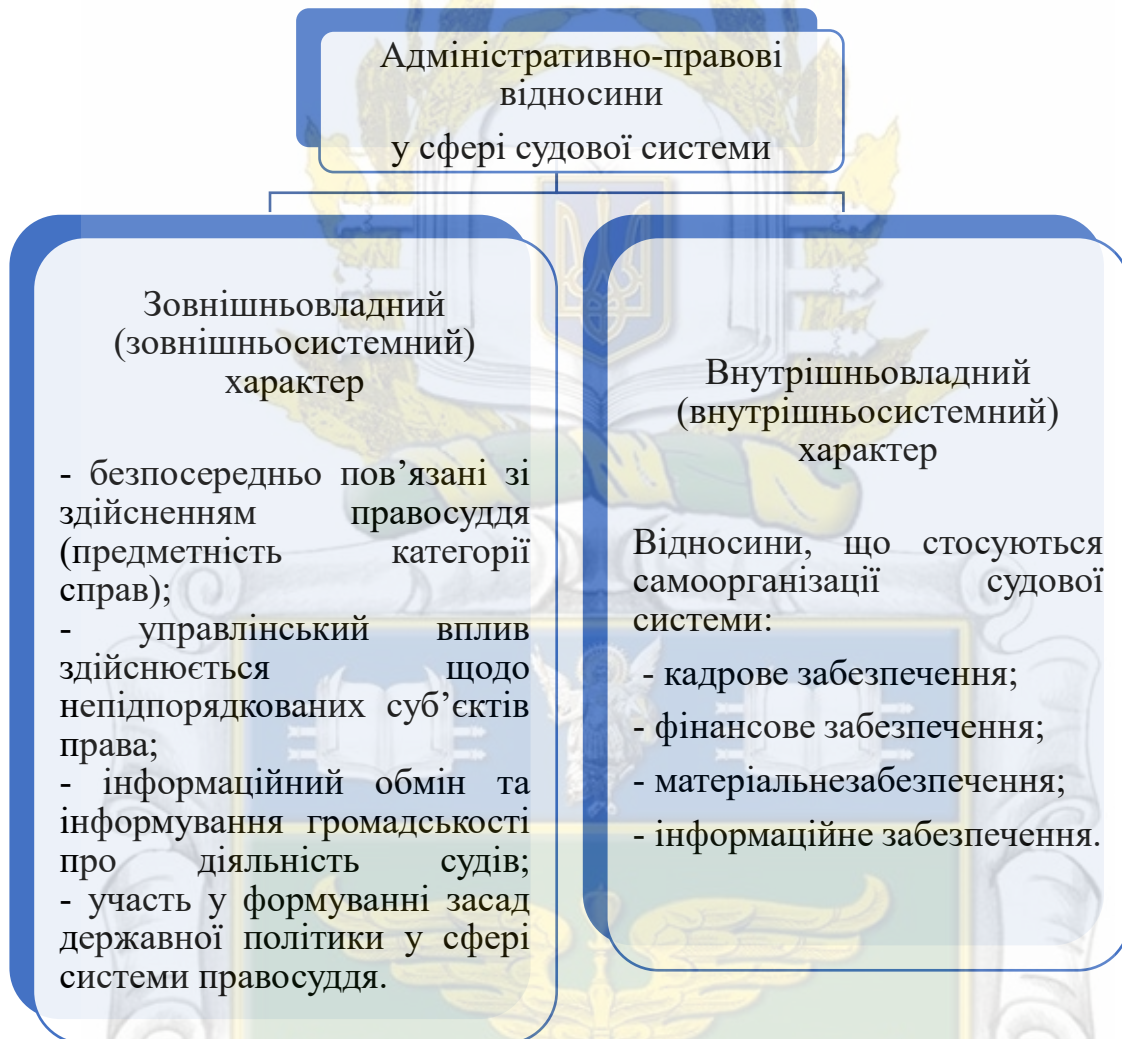

Рисунок 1.2 – Подвійна природа судового управління

Дослідниця, в свою чергу, вживає терміни «судове управління» і «внутрішнє адміністрування». Дослідниця зазначає, що адміністративно-правові відносини у сфері судової системи мають як зовнішньовладний (зовнішньосистемний), так і внутрішньовладний (внутрішньосистемний) характер. Поняття «судове управління» вона тлумачить як особливий вид державного управління, представлене організаційно-розпорядчою діяльністю керівників судів, органів Державної судової адміністрації України та інших уповноважених державою суб'єктів [32, с. 131]. С. Обрусна, констатує наявність складного управлінського явища, яке вона називає внутрішнім адмініструванням, оскільки суди мають управлінську і кадрову політику,

внутрішню організаційну структуру, а тому стикаються з проблемами управління, як і інші організації.

Погоджуємось, що правосуддя визначає основний зміст діяльності судді, однак є не виключним її видом. Зрозуміло, що інші функції судової діяльності (наприклад, контрольна) обумовлюють спеціальні обов'язки суддів.

Натомість, інші автори, які досліджували питання внутрішньої організації судової системи та судів, схиляються до використання терміну «судове управління». Наприклад, Д. Притика відзначає, що предметом судового управління (адміністрування) є: питання організації судових органів, добір суддів і народних засідателів; управління кадрами судових органів; перевірка організації роботи судових органів; вивчення й узагальнення судової практики; організація роботи з ведення судової статистики тощо [27, с. 31].

Не погоджується з вживанням терміну «судове управління» для визначення управлінських процесів, які протікають в судовій системі, О. Дудченко. На його погляд, судове управління – це цілеспрямоване упорядкування суспільних відносин, яке здійснюється судом шляхом застосування впливу на зміст та характер відносин між окремими суб'єктами, дії яких не відповідають встановленим правовим нормам, що діють у цьому суспільстві, з метою захисту законних прав і свобод громадян, законних інтересів юридичних осіб, суспільства та держави, а також забезпечення однакового застосування і дотримання норм права всіма членами суспільства та оптимізації функціонування суспільства в цілому [8, с. 141-142].

На думку О. Дудченка, природу управлінських процесів, що відбуваються у суді, більш точно передає поняття «адміністрування в суді». Науковець надає визначення цій категорії як цілеспрямованої практичної діяльності осіб, які займають адміністративні посади в певному суді, що передбачає керування конкретним, окремим елементом судової системи (судом), і полягає в технологічному процесі підготовки, прийняття і виконання управлінських рішень, направлених на забезпечення належного функціонування суду з метою забезпечення ефективного здійснення правосуддя [8, с. 142].

Головна мета судового адміністрування та взаємопов'язані завдання, покликанні її реалізувати, узагальнено на рисунку 1.3.

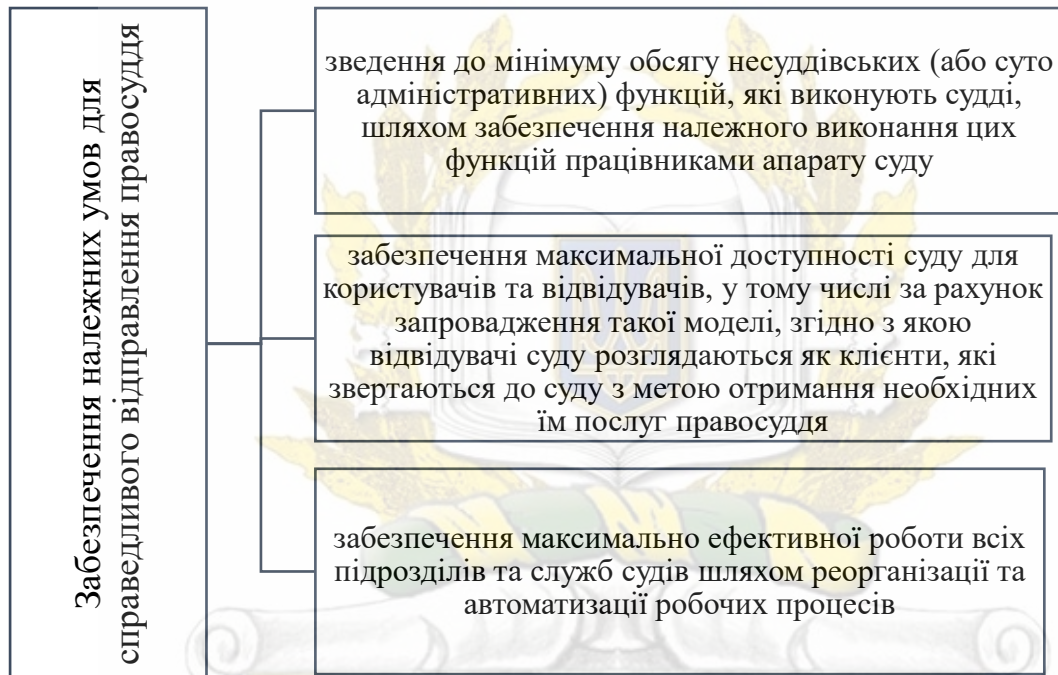

Рисунок 1.3 – Головна мета судового адміністрування

Судове управління, на думку Б. Гірського, як частина адміністративно-правової складової функціонування голови суду є діяльністю (адмініструванням) спрямованою на упорядкування та корегування внутрішньоорганізаційних процесів в суді з метою забезпечення сталої та ефективної його роботи для забезпечення основної функції судової влади – правосуддя [4, с. 54].

Адміністрування суду є однією із ключових функцій та важливим завданням голови суду, який в даному випадку поєднує компетенційні системи фахівця-професіонала, що здійснює правосуддя в суді з адміністративними навичками, повноваженнями, вміннями та досвідом. Адміністрування судових процесів, персоналу судів, раціональне застосування усіх інтелектуальних, матеріальних та організаційних засобів є гарантією якісного та сталого функціонування системи правосуддя. Величезну роль в цьому відіграє професіоналізм та управлінська майстерність голови суду як судді та менеджера.

Адміністрування різних процесів в суді передбачає екстраполяцію законів та правил управління на сферу здійснення правосуддя.

Процес адміністрування вимагає обов'язкової наявності правової підстави, виписаної в нормативно-правовому акті задля реалізації своїх повноважень суб'єктом, наділеним адміністративною компетенцією в конкретній сфері.

Виокремимо етапи реформування судового адміністрування (рис. 1.4) на основі узагальнення результатів дослідження історико-правових аспектів правового забезпечення кадрових процедур судової системи у незалежній Україні, здійсненого А. В. Шевченко [40, с. 106-107].

За аналогією з публічною адміністрацією суб'єкти судового адміністрування, в свою чергу, наділені певним інструментарієм у своїй діяльності. Зокрема, структура адміністрування суддів складається з: категорії «суд» як об'єкта адміністративно-правових відносин; адміністративно-правового статусу судової адміністрації; форм і методів адміністративної діяльності судової адміністрації; адміністративних процедур, які надає судова адміністрація; адміністративної відповідальності в аналізованій сфері [16, с. 207].

Судове адміністрування реалізується за допомогою форм адміністративної діяльності судової адміністрації.

Вишневський М. В. наголошує, що форма – це теоретична конструкція, що формує правові рамки, які є непорушними під час реалізації досягнення мети адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду в Україні, розкриваючи при цьому основні специфічні риси такої діяльності [2].

Узагальнюючи думки провідних вчених, Кузьмишин В.М. визначає форми діяльності конкретного суб'єкта публічного адміністрування, в тому числі і судової адміністрації, як:

- 1) адміністративні дії, що виражають зовнішній прояв управлінської (регулятивної) діяльності;
- 2) суб'єктом застосування дії виступає владно-уповноважена особа або орган відповідної компетенції;
- 3) основна мета полягає у виконанні поставленого завдання;

**ЕТАПИ
РЕФОРМУВА-
ННЯ
СУДОВОГО
АДМІНІ-
СТРУ-
ВАННЯ**

перший етап – від прийняття Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1991 року до прийняття Конституції України 28 червня 1996 року – етап формування адміністративно-правового забезпечення кадрових процедур судової системи України;

другий етап – прийняття Основного Закону України 28 червня 1996 року – закріплення основ адміністративно-правового забезпечення кадрових процедур судової системи України в Основному Законі України;

третій етап – проведення «малої судової реформи», що тривав з 21 червня 2001 року до травня 2006 року – приведення інших нормативноправових актів у відповідність до Основного Закону України;

четвертий етап розпочався з розробленням Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів 10 травня 2006 року та тривав до прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 27 липня 2010 року – вибір та фіксація на законодавчому рівні євроінтеграційного спрямування України;

п'ятий етап – від прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 27 липня 2010 року до 2015 року – незважаючи на задекларований євроінтеграційний напрям подальшого розвитку судової системи України, прийнятим законом встановлювалося чимало політичних важелів впливу на судову систему в цілому, у тому числі й на здійснення адміністративно-правового забезпечення кадрових процедур зокрема;

шостий етап – розпочався із схваленням Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» та тривав до серпня 2019 року – під час цього етапу було задекларовано необхідність реалізації судової реформи та прийнято низку нормативноправових та правових актів, спрямованих на впровадження євроінтеграційних процесів та оновлення суддівського корпусу;

– **сьомий етап** – з серпня 2019 року й донині – прийнято зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування, що спрямовані насамперед на оновлення суддівського корпусу на засадах доброчесності та етики.

Рисунок 1.4 – Етапи реформування судового адміністрування

4) здійснюється в інтересах громадськості та держави на законних підставах та в межах дозволених рамок;

5) передбачає юридичні наслідки, породжуючи при цьому відповідні адміністративно-правові відносини [16, с. 208].

Узагальнення форм адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду в Україні, систематизованих М. В. Вишневським, запропоновано на рис. 1.5.

**ФОРМИ
АДМІНІСТРА-
ТИВНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ
СУБ'ЄКТІВ
СУДОВОГО
АДМІНІСТРУ-
ВАННЯ**

правотворча, що полягає у виданні адміністративних актів різної юридичної сили, які безпосередньо стосуються діяльності апарату суду, зокрема прямо чи дотично;

погоджувальна, що полягає в укладанні адміністративних договорів між уповноваженими суб'єктами на забезпечення окремих благ для судової установи та окремо апарату суду;

організаційна, що полягає в реалізації по-точної управлінської діяльності апаратом суду, зокрема проведення з'їздів, зборів, конференцій, зустрічей;

здійснення матеріально-технічних операцій, що полягає у реалізації обслуговуючих дій, – це аналіз і обробка статистичних даних, добір персоналу, ведення діловодства та інше;

інтерпретаційна, що полягає в з'ясуванні та тлумаченні змісту окремих юридичних норм, що встановлюють, змінюють чи скасовують окремі функціональні можливості апарату суду. Є специфічною формою, що використовується Верховним Судом.

Рисунок 1.5 – Форми адміністративної діяльності суб'єктів судового адміністрування

Зрозуміло, що не всі суб'єкти публічної адміністрації наділені такими формами управлінської діяльності. Здебільшого кожен із них користується декількома різновидами. Однак провідною є саме правотворча. Це зумовлено тим, що всі суб'єкти наділені можливістю застосування такої форми, а в деяких випадках навіть зобов'язані [2, с. 54]

Отже, судове адміністрування, яке передбачає раціональне застосування усіх інтелектуальних, матеріальних та організаційних засобів є гарантією якісного та сталого функціонування системи правосуддя.

1.2 Ефективний досвід судового адміністрування в зарубіжних країнах

Ефективна діяльність судового адміністрування є запорукою справедливого, неупередженого та якісного судочинства. Судове управління в різних країнах обумовлене ціннісно-ідеологічними, державно-правовими, культурно- національними чинниками.

Ніколіна І.І. наголошує, що інтегрування нашої держави до європейських структур обумовлює необхідність аналізу механізмів публічного врядування, що реалізуються в країнах ЄС та дослідження можливості, доцільності впровадження з відповідною адаптацією у вітчизняні реалії [22, с. 200].

На думку І. Назарова, досліджуючи питання управління судами, доцільно визначитися понятійно-категоріальним апаратом. Дати відповідь на таке питання можна тільки за допомогою аналізу зарубіжної практики [20, с. 700].

Цікавою для вивчення є система судового адміністрування Канади, оскільки в цій країні федеральні, провінційні та територіальні уряди несуть відповідальність за судову систему. Адміністрування в судах здійснюється шляхом самоуправління, де організаційним забезпеченням діяльності суду займається адміністратор, уповноважений широким колом питань у сфері реалізації процесу судочинства, а контролюється виконавчою гілкою влади [15, 146-148]. В партнерстві з головою суду, адміністратор суду в Канаді відповідальний за розподіл справ і складання графіка слухань, управління працівниками апарату суду або складання й виконання бюджету, покликаний здійснювати координацію з провінційними (а іноді й регіональними) директорами департаментів судової адміністрації [49]. Отож, адміністратори

судів у Канаді значну частину управлінських питань процесу судочинства приймають самостійно або після консультацій з головою суду.

Для англо-американської правової сім'ї термін «judicial administration» позначає:

- 1) здійснення правосуддя відповідно до закону, особливо через функціонування системи судів;
- 2) управління внутрішніми справами системи судів [47].

Зазначимо, що , що «управління судом» і «судове адміністрування» для англо-американської моделі, безпосередньо для США, Англії та Ірландії за змістовим наповненням є тотожними і відображають діяльність уповноваженої особи як з організаційного керівництва судами, так і організаційного забезпечення судів [24, с. 44].

У США судове адміністрування передбачає самоуправління судом спеціальним суб'єктом, тобто клерком або судовим адміністратором.

У США судова адміністрація займається щоденною та довгостроковою діяльністю судової системи, яка спрямована на посилення роботи суддів та надання послуг адвокатам і громадянам, які використовують судову систему. Іншою функцією судової адміністрації є усунення упередженості шляхом створення комітетів та цільових груп для розслідування расових і тендерних упереджень у судах [46].

Повсякденна відповідальність за судову адміністрацію покладається на кожен окремий суд. Відповідно до статуту та адміністративної практики, кожен суд призначає допоміжний персонал, контролює витрати та розпоряджається судовими справами. Головний суддя кожного суду контролює повсякденну адміністрацію суду, тоді як важливі політичні рішення приймаються суддями суду, які працюють разом [46].

Голова суду, як правило, здійснює контроль за реалізацією основних напрямків діяльності суду. У свою чергу клерк/секретар здійснює адміністративну підтримку голови суду й суду в цілому в реалізації основного курсу діяльності суду.

Секретар/клерк суду – це особа, найнята судьями суду для виконання адміністративних функцій суду. Секретар керує позасудовими функціями суду відповідно до політики, визначеної судом, і підпорядковується безпосередньо суду через головного суддю. Серед численних функцій секретаря [46]: ведення судових протоколів та справ; управління інформаційною системою суду; оплата всіх зборів, штрафів, витрат та інших грошових коштів, зібраних до Казначейства США; адміністрування системи суду присяжних; надання перекладачів та судових доповідачів тощо.

Секретар/клерк американського суду за аналогією з керівником апарату суду в Україні наділений досить широким колом повноважень щодо організаційних та управлінських завдань, проте цей перелік доповнюється і питаннями взаємодії суду з громадськістю шляхом надання консультацій. Вимоги для кандидата на посаду секретаря/клерка є чіткими та логічно сформованими, визначені відповідно до основних функціональних та особистісних характеристик професійного судового управління.

У Великобританії управління справами судів здійснюють спеціально підготовлені менеджери та відповідна Рада. Менеджери уповноважені забезпечувати ефективне функціонування судів. Відповідальним за організаційне керівництво судовою установою є конкретний суддя, який відповідає чітким якостям та здібностям цієї посади, якого призначає спеціальна комісія, а його повноваження зводяться до продуктивного управління справами суду [15, с. 149-150].

Отож, судове адміністрування в британській та американській моделях розглядається як спільна діяльність суб'єктів управління судами щодо налагодження організаційного процесу та його реалізації задля досягнення максимально результату в сфері відправлення правосуддя. Основним з таких суб'єктів є адміністратор з автономними встановленими функціональним обов'язками.

Аналіз досвіду скандинавських країн щодо функціонування національних судових адміністрацій з метою забезпечення умов для повного і незалежного

здійснення правосуддя, проведений Т. Лопушанським, засвідчив, що у зв'язку із завершеністю судових реформ у цих країнах довершеної форми набула й організація судового адміністрування, а судові адміністрації головним чином зосереджують зусилля на пошуку нових, більш ефективних способів і форм організаційного забезпечення діяльності судів. Дослідник наголошує, що незалежність правосуддя в організаційному аспекті реалізується шляхом забезпечення інституційної незалежності національної судової адміністрації від законодавчої та виконавчої влади та її контролю з боку Наглядової ради, утвореної із суддів та практикуючих юристів. Т. Лопушанський, зазначає, що в скандинавських країнах спостерігається баланс функцій національних судових адміністрацій щодо забезпечення поточних потреб судів та загального розвитку і підвищення ефективності систем судового адміністрування. Особливу увагу у роботі національних судових адміністрацій Швеції, Данії, Норвегії та Фінляндії, приділено розвитку та впровадженню цифрових технологій для покращення судового адміністрування і вирішення проблемних питань прозорості, доступності і розумних строків здійснення правосуддя [17, с. 309].

У Фінляндії Міністерство юстиції веде спільну з судами роботу з упровадження в практику системи управління «за результатами», яка застосовується як стосовно кожного судді, так і судової системи в цілому. Ця система оцінює роботу судів на основі таких показників, як їхня продуктивність, економічність й ефективність [15, с. 138].

Дослідження італійського досвіду судового адміністрування Кузьмишиним В.М. показало, що органи виконавчої влади беруть участь в управлінні лише апаратів судів. В Італії проводиться оцінювання результатів, досягнутих адміністративними менеджерами (керівник апарату суду) кожного судового органу, від виставлених оцінок залежать заробітна плата й службова кар'єра управлінців. При цьому наслідки оцінювання не зачіпають голову суду або суддів [15, с. 138].

Назаров І.В. наголошує, що в Іспанії питаннями управління займається Рада у справах правосуддя (аналог Вищої ради юстиції України). Розроблені нею

міри є засобом визначення оплати праці й іншої винагороди суддів залежно від продуктивності їхньої роботи. Вони включають як бонуси, так і штрафи в розмірі до 10% заробітної плати [20, с. 701].

Цікавим є досвід Естонії, який аналізували вітчизняні науковці [20, с. 702; 15, с. 138]. Зокрема, судове управління розуміється як діяльність, що має забезпечити: 1) можливість незалежного здійснення правосуддя; 2) необхідні для здійснення правосуддя умови роботи; 3) достатнє навчання службовців суду; 4) доступність правосуддя [20, с. 703].

Дуалістичний підхід до адміністрування судової установи втілений в державній системі Естонії, який встановлює наявність загальних суб'єктів адміністрування у вигляді виконавчої гілки влади та самоуправління, що реалізується адміністративним директором.

Судовими установами першої та другої інстанцій в Естонії керують Рада з управління судами й Міністерство юстиції. Повноваження управління судами в Міністерстві юстиції належать відділу судів. В свою чергу, Раду з управління судами утворюють голова Державного суду, п'ять суддів, два члени Рийгікогу, призначений Правлінням адвокатур присяжний адвокат. Генеральний прокурор держави або призначений ним державний прокурор і Канцлер юстиції або призначений ним представник. Міністр юстиції або призначений ним представник має в Раді право голосу [44].

За організаційну діяльність судів першої й другої інстанції відповідає служба управління судами відділу судів, діяльність якої спрямована на:

- 1) окреслення цілей розвитку діяльності судів та оцінювання результатів роботи керуючих директорів;
- 2) аналіз навантаження судів і суддів, а також внесення відповідних пропозицій щодо реорганізації повітових, міських, адміністративних й окружних судів;
- 3) ведення обліку суддів, організацію навчання й атестації судових чиновників; проведення нагляду за виконанням посадових обов'язків головою суду й керуючого директора судів I й II інстанції;

4) аналіз вартості правосуддя та обґрунтування й внесення пропозицій при складанні бюджету для забезпечення роботи судів I й II інстанції необхідними коштами;

5) розвиток цифрової системи судочинства й судової статистики судів; організацію міжнародного співробітництва та спілкування із громадськістю [20, с. 703].

Загалом судове адміністрування в країнах Європи умовно можна розділити на два блоки: самоуправління, де відповідальність за повсякденне управління судом лягає на менеджера судової установи та на публічне управління, де питаннями адміністрування суду займаються як представники судової гілки влади, так і виконавчої.

На думку Кузьмишиного В.М., дуалістичність судового управління на просторах Європейського Союзу є цілком виправданою з позиції розмежування компетенційних спроможностей представників судової адміністрації на повноваження в сфері загального адміністрування, тобто забезпечення належного інструментарію для діяльності представників Феміди із зовнішньої сфери управління та на внутрішньоорганізаційні повноваження в межах діяльності спеціально уповноваженого судді чи суддів конкретної судової установи [15, с. 151-152] Самоорганізація передбачає автономію організаційних дій у межах запитів об'єкту управління – конкретного суду, загальне адміністрування, в свою чергу, спрямоване на однакове забезпечення на рівні встановлених стандартів для всіх підконтрольних судових установ.

Дослідження практик створення та функціонування органів суддівського самоврядування, вивчення типових моделей функціонування суддівського самоврядування в зарубіжних країнах, дозволили Пушкарю В.І. зазначити, що в більшості зарубіжних країн органи суддівського самоврядування виступають як незалежні органи як у відношенні до законодавчої та виконавчої влади, так у відношенні до органів судової влади [31, с. 99-110]. Розвиток міжнародних відносин свідчить про необхідність перегляду теоретичних концепцій судочинства на предмет адаптації новітніх тенденцій співіснування країн у

міжнародному правовому полі, зокрема, на інтеграцію України до Європейського співтовариства. При цьому організаційно-правова структура, функції та склад органів суддівського самоврядування відрізняються в різних країнах, у зв'язку з чим створення будь-якої ідеальної універсальної моделі не вважає за можливе Пушкар В.І. [31, с. 106-107].

Саленко О.В. У підсумку зауважимо, що адміністративні посади в судах повинні обіймати судді, призначені органами суддівського самоврядування. Функції голови суду мають бути обмежені представницькими повноваженнями і контролем діяльності апарату суду. Голова суду повинен репрезентувати суд як орган державної влади, а представником суду як юридичної особи має бути керівник апарату суду. Належне забезпечення діяльності судів є однією з гарантій незалежності судів і суддів. Про належне забезпечення діяльності судів мусить дбати ДСА України та її територіальні управління. Апарат суду та його керівництво мають бути належним чином організованими і висококваліфікованими для того, щоб голова суду та судді не переймалися адміністративними і господарськими питаннями. Апарат має відповідати за належне технічне оснащення приміщень суду, організацію їх ремонту, ведення діловодства і судової статистики, виклик учасників процесу, народних засідателів, присяжних, привід до суду підсудних, що утримуються під вартою, фіксування судового процесу технічними засобами тощо. Нагляд за забезпеченням діяльності судів мають здійснювати органи суддівського самоврядування або самоорганізації судової влади. Підбір помічників суддів і керівництво їхньою діяльністю можуть здійснювати самі судді. Якість правосуддя значно залежить від того, скільки часу суддя витрачає на вирішення судових справ. Для ефективної організації робочого часу судді мають бути звільнені від вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням діяльності суду [32, с. 137].

Аналіз зарубіжного досвіду організації судової влади дозволив виокремити такі позитивні моменти, які можна було б адаптувати у вітчизняне законодавство: 1) процедури належного фінансування цифрового судочинства

(Сполучені Штати Америки, Німеччина); 2) законодавчі норми щодо використання штучного інтелекту в судовій системі; 3) сучасні європейські форми оцінювання ефективності діяльності судової системи, які засновані на поєднанні принципів незалежності судової влади та її підзвітності громадянському суспільству щодо якості правосуддя та контролю за витратами (країни-учасниці ЄС); 4) під час створення системи судоустрою не прив'язуватися до адміністративного-територіального поділу, але дотримуватися принципу максимального наближення судових установ до споживачів судових послуг (Латвія, Литва).

Підсумовуючи зазначимо, що аналіз судового адміністрування зарубіжних країн свідчить, що воно забезпечується співпрацею та злагодженим процесом всієї системи судочинства. Судове адміністрування як процес сукупної діяльності вповноважених службовців виконавчої та судової гілок влади і автономних управлінців судом буде ефективним, прозорим, відкритим лише за умови злагодженої роботи зі спільною чітко визначеною метою без дублювання повноважень. У країнах Європейського Союзу прослідковується тренд дуалістичного підходу, що передбачає подвійний компетентнісний підхід щодо адміністрування судів із наявністю загального публічного управління судами та самоорганізації. На відміну від такої форми адміністрування в англо-американській моделі організації управлінського процесу переважає підхід щодо забезпечення адміністрування власними силами судової установи, уповноважуючи спеціальну особу або окремого суддю.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІННИЦЬКОГО ОКРУЖНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

2.1 Правові засади діяльності та організаційно-функціональна характеристика Вінницького окружного адміністративного суду

Вінницький окружний адміністративний суд утворено відповідно до Указу Президента України від 16 листопада 2004 року № 1417/2004 «Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів» [25].

Правові засади діяльності Вінницького окружного адміністративного суду визначені в Конституції України [12], Кодексі адміністративного судочинства України [11], законі України «Про забезпечення права на справедливий суд» [28] та законі України «Про судоустрій і статус суддів» [30].

Рисунок 2.1 – Офіційний сайт Вінницького окружного адміністративного суду

Основне завдання щодо адміністративного судочинства Вінницького окружного адміністративного суду окреслене у статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України [11]: справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою

ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Основні засади (принципи) діяльності Вінницького окружного адміністративного суду щодо адміністративного судочинства узагальнено на рисунку 2.2.

Рисунок 2.2 – Основні принципи діяльності Вінницького окружного адміністративного суду щодо адміністративного судочинства

На рисунку 2.3 узагальнено зміст справ у публічно-правових спорах, на які поширюється юрисдикція Вінницького окружного адміністративного суду згідно норм статті 19 Кодексу адміністративного судочинства України (рис. 2.3).

Юрисдикція Вінницького окружного адміністративного суду не поширюється на справи, які віднесені до юрисдикції Конституційного Суду України або ж мають вирішуватися в порядку кримінального судочинства; щодо відносин, які відповідно до закону, статуту (положення) громадського об'єднання, віднесені до його внутрішньої діяльності або виключної компетенції [25].

**СПРАВИ У
ПУБЛІЧНО-
ПРАВОВИХ
СПОРАХ, НА ЯКІ
ПОШИРЮЄТЬСЯ
ЮРИСДИКЦІЯ
ВІННИЦЬКОГО
ОКРУЖНОГО
АДМІНІСТРАТИ-
ВНОГО СУДУ**

спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження;

спорах з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби;

спорах між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень;

спорах, що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів;

за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, коли право звернення до суду для вирішення публічно-правового спору надано такому суб'єкту законом;

спорах щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму;

спорах фізичних чи юридичних осіб із розпорядником публічної інформації щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності у частині доступу до публічної інформації;

спорах щодо вилучення або примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності;

спорах щодо оскарження рішень атестаційних, конкурсних, медико-соціальних експертних комісій та інших подібних органів, рішення яких є обов'язковими для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших осіб;

спорах щодо формування складу державних органів, органів місцевого самоврядування, обрання, призначення, звільнення їх посадових осіб;

спорах фізичних чи юридичних осіб щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності замовника у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України "Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони", за винятком спорів, пов'язаних із укладенням договору з переможцем переговорної процедури закупівлі, а також зміною, розірванням і виконанням договорів про закупівлю.

Рисунок 2.3 – Юрисдикція Вінницького окружного адміністративного суду

На сьогодні доступна можливість on-line-режиму звернення до керівництва Вінницького окружного адміністративного суду. Для цього необхідно заповнити відповідну форму звернення (рис. 2.4). Питання, порушені у зверненнях, будуть розглянуті в межах повноважень, визначених статтею 24 Закону України «Про судоустрій та статус суддів».

Рисунок 2.4 – Онлайн-приймальня Вінницького окружного адміністративного суду

У Вінницькому окружному адміністративному суді правосуддя чинять голова суду, заступник голови суду та 21 суддя.

Діяльність апарату Вінницького окружного адміністративного суду регламентується Положенням про апарат Вінницького окружного адміністративного суду, затвердженим 5 березня 2019 р. (дод. А), відповідно до якого апарат суду здійснює організаційне забезпечення роботи суду.

Згідно Положенням про апарат Вінницького окружного адміністративного суду у своїй діяльності апарат суду керується Конституцією України, законами України «Про судоустрій і статус суддів», «Про державну службу», «Про запобігання корупції», Кодексом законів про працю України, іншими кодексами та законами України, постановами Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами, Положенням про апарат суду, рішеннями Ради судців України, рішеннями зборів суддів, а також наказами й розпорядженнями голови суду та керівника апарату суду.

Голова Вінницького окружного адміністративного суду контролює ефективність діяльності апарату суду, погоджує призначення на посади керівника апарату суду, заступника керівника апарату суду, вносить в установленому порядку подання про застосування до керівника апарату суду, його заступника заохочення або накладення дисциплінарного стягнення відповідно до законодавства (дод. А).

Організаційно-функціональна структура апарату Вінницького окружного адміністративного суду наведена на рис. 2.3.

Рисунок 2.3 – Організаційно-функціональна структура апарату Вінницького окружного адміністративного суду

Основні завдання апарату Вінницького окружного адміністративного суду, визначені Законом України «Про судоустрій і статус суддів», наведено на рисунку 2.4.

**ОСНОВНІ
ЗАВДАННЯ
АПАРАТУ
ВІННИЦЬКОГО
ОКРУЖНОГО
АДМІНІСТРАТИ-
ВНОГО СУДУ**

створює належні умови діяльності суду для ефективного виконання суддями покладених на них повноважень;

здійснює організаційне, інформаційно-довідкове й документальне забезпечення підготовки справ і матеріалів для розгляду суддями,

забезпечує ведення журналів (протоколів) судового засідання фіксування судового процесу (судових засідань) технічними засобами, проведення відеоконференцій;

забезпечує ведення, облік, формування, опрацювання, надсилання друкування, тиражування, використання, зберігання та знищення матеріалів документів та інших матеріальних носіїв інформації, пов'язаних із діяльністю суду;

складає та подає в установленому порядку статистичну звітність про роботу суду, формує огляди статистичних даних про підсумки діяльності суду;

бере участь в аналізі судової статистики, вивченні та узагальненні судової практики, забезпечує підготовку аналітичних довідок, таблиць, інформації з питань судової статистики;

веде кадрове діловодство суду, в тому числі особові справи суддів у порядку, визначеному Державною судовою адміністрацією України;

забезпечує надсилання відомостей до Єдиного державного реєстру судових рішень;

організовує в суді належні умови для діяльності працівників Служби судової охорони;

забезпечує у взаємодії з суддями-спікерами підготовку й поширення матеріалів про діяльність суду та здійснює інформаційно наповнення веб-сайту;

забезпечує ведення бухгалтерського обліку, планування фінансово-господарської діяльності;

здійснює контроль за збереженням товарно-матеріальних цінностей правильним використанням грошових коштів і матеріальних ресурсів;

складає та подає в установленому порядку статистичну, бюджетну податкову та бухгалтерську звітність.

Рисунок 2.4 – Основні завдання апарату Вінницького окружного адміністративного суду

Основні завдання та функції відділу організації судового процесу систематизовано на рисунку 2.5.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ ВІДДІЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ	забезпечення функціонування єдиних організаційних засад розгляду судових справ судьями у Вінницькому окружному адміністративному суді;
	здійснення судових викликів і повідомлень;
	забезпечення своєчасної та належної підготовки матеріалів адміністративних справ до розгляду; направлення за підсудністю; експертизу та до судів вищих інстанцій; передачі справ до архіву суду;
	забезпечення реалізації прав учасників судового процесу;
	додержання особами, які перебувають у суді, встановлених правил;
	забезпечення належного стану залів судових засідань та підготовка їх до слухання адміністративних справ;
	здійснення проведення судового засідання у режимі відео – конференції;
	забезпечення своєчасного і належного формування електронної справи та внесення відомостей стосовно розгляду адміністративної справи до автоматизованої системи документообігу суду;
	здійснення належного фіксування судового процесу технічними засобами та надання за запитами роздруківок технічного запису;
	передача інформації по адміністративних справах засобами факсимільного зв'язку, телефонного зв'язку та електронною поштою;
оформлення протоколів про адміністративні правопорушення;	
внесення пропозиції до плану роботи суду з питань організації роботи відділу.	

Рисунок 2.5 – Основні функції відділу організації судового процесу

Основні завдання та функції відділу документального забезпечення систематизовано на рисунку 2.6.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ ВІДДІЛУ ДОКУМЕН- ТАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕ- ННЯ	забезпечення оперативного прийому, реєстрації та розподілу вхідної кореспонденції;
	своєчасне внесення до автоматизованої системи документообігу суду достовірних даних, передбачених Положенням про автоматизовану систему документообігу суду;
	здійснення належного прийому та реєстрації позовних заяв, а також надання допомоги в оформленні позовної заяви, відповідно вимог Кодексу адміністративного судочинства України;
	прийняття, реєстрація, передача інформації засобами факсимільного зв'язку та електронною поштою;
	ведення довідково-інформаційного обслуговування відвідувачів суду;
	організація та забезпечення належного здійснення прийому громадян, реалізація приписів Закону України «Про звернення громадян»;
	забезпечення реалізації прав осіб, які беруть участь у справі, та іншим учасникам процесу на ознайомлення з матеріалами адміністративної справи, отримання копій документів, копій судових рішень, видачу копії інформації;
	виготовлення та видача виконавчих документів у випадках, передбачених нормами чинного законодавства, а також здійснення обліку вказаних документів;
	забезпечення належного ведення архіву суду;
	забезпечення організації та контролю за станом здійснення діловодства суду.

Рисунок 2.6 – Основні функції відділу документального забезпечення

Основні завдання відділу аналітично-правової роботи систематизовано на рисунку 2.7.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ ВІДДІЛУ АНАЛІТИЧНО- ПРАВОВОЇ РОБОТИ	здійснення аналітичного забезпечення роботи Вінницького окружного адміністративного суду;
	ведення обліково-статистичної роботи суду, забезпечення достовірності, об'єктивності, оперативності, стабільності та цілісності статистичної інформації про роботу суду;
	неухильне дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства, інших нормативних актів в діяльності відділів Вінницького окружного адміністративного суду;
	забезпечення правильного застосування законодавства Вінницьким окружним адміністративним судом, інших нормативних актів і документів, подання керівництву пропозицій щодо вирішення правових питань діяльності відділів та суду в цілому;
	захист прав і законних інтересів Вінницького окружного адміністративного суду в судових органах.

Рисунок 2.7 – Основні функції відділу аналітично-правової роботи

Основні функції служби управління персоналом наведено на рисунку 2.8.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ СЛУЖБИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	реалізація державної політики з питань управління персоналом у Вінницькому окружному адміністративному суді;
	забезпечення здійснення керівником державної служби своїх повноважень з питань управління персоналом;
	добір персоналу державного органу;
	прогнозування розвитку персоналу, заохочення працівників до службової кар'єри, підвищення рівня їх професійної компетентності;
	здійснення аналітичної та організаційної роботи з кадрового менеджменту;
здійснення організаційно-методичного керівництва та контролю за роботою з персоналом.	

Рисунок 2.8 – Основні функції служби управління персоналом

Основні функції відділу планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та господарського забезпечення наведено на рисунку 2.9.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ ВІДДІЛУ ПЛАНОВО- ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, БУХГАЛ- ТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ГОСПО- ДАРСЬКОГО ЗАБЕЗПЕ- ЧЕННЯ	ведення бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності Вінницького окружного адміністративного суду та складання звітності;
	забезпечення дотримання бюджетного законодавства при взятті бюджетних зобов'язань, своєчасного подання на реєстрацію таких зобов'язань, здійснення платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань, достовірного та у повному обсязі відображення операцій у бухгалтерському обліку та звітності;
	забезпечення контролю за наявністю і рухом майна, використанням фінансових і матеріальних (нематеріальних) ресурсів відповідно до затверджених нормативів і кошторисів;
	складення на підставі даних бухгалтерського обліку фінансової та бюджетної звітності, а також державної статистичної, зведеної та іншої звітності в порядку, встановленому законодавством;
	своєчасне та у повному обсязі перерахування податків і зборів (обов'язкових платежів) до відповідних бюджетів;
	забезпечення дотримання вимог нормативно-правових актів щодо: використання фінансових, матеріальних (нематеріальних) та інформаційних ресурсів під час прийняття та оформлення документів щодо проведення господарських операцій;
	здійснення інвентаризації необоротних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів, розрахунків та інших статей балансу.

Рисунок 2.9 – Основні функції відділу планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та господарського забезпечення

Комунікаційна стратегія Вінницького окружного адміністративного суду реалізується прес-службою та спрямована на досягнення найважливішої для судової влади мети: підвищення рівня довіри громадян до суду, побудову якісного діалогу із засобами масової інформації та громадянами [25].

Висвітлювати офіційну позицію від імені Вінницького окружного адміністративного суду, надавати спеціальні професійні коментарі щодо розгляду справ у Вінницького окружного адміністративного суду доручено судді-спікеру.

Загальні положення щодо організації внутрішнього службового розпорядку Вінницького окружного адміністративного суду, його апарату, режим роботи, засади регулювання службових відносин, умов перебування державного службовця в суді та забезпечення раціонального використання робочого часу встановлені Правилами внутрішнього службового розпорядку Вінницького окружного адміністративного суду [26].

Судові засідання у режимі відеоконференції можуть бути проведені у Вінницькому окружному адміністративному суді. Учасники справи, які не мають можливості з'явитись у судове засідання у зв'язку з перебуванням в іншому населеному пункті, можуть подати клопотання про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції з усіма правами та обов'язками, передбаченими відповідним процесуальним законодавством. Відео- та звукозапис відеоконференції зберігається в матеріалах справи. Таке клопотання може бути подано не пізніше як за п'ять днів до відповідного судового засідання [25].

У Вінницькому окружному адміністративному суді створені умови для ефективного доступу до правосуддя усіх суспільних груп. Зокрема, для сприяння маломобільним групам населення у реалізації прав щодо рівного доступу до правосуддя у Вінницькому окружному адміністративному суді визначено особу – судового розпорядника, відповідальну за забезпечення доступності до приміщення суду та створення відповідних умов у приміщенні суду.

Отже, аналіз правових засад діяльності Вінницького окружного адміністративного суду та його організаційно-функціональна характеристика дозволяють стверджувати, що суд працює у визначеному нормативно-правовому полі, а організаційна структура відповідає функціональним компонентам суду.

2.2 Аналіз фінансового забезпечення діяльності Вінницького окружного адміністративного суду

Фінансування судової влади є широким питанням, включаючи розподіл коштів, а також місцеве та національне управління цими ресурсами.

Належне фінансування судової влади є ключовим елементом забезпечення та захисту незалежності судової влади та суддів, оскільки воно визначає умови, в яких суди та судді виконують свої функції.

Належне фінансування судової системи є однією з конституційних гарантій самостійності судів і незалежності суддів. Важливим механізмом забезпечення такої гарантії є встановлений частиною першою статті 130 Конституції України обов'язок держави забезпечувати фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів шляхом окремого визначення у Державному бюджеті України видатків на утримання судів. Централізований порядок фінансування судових органів з Державного бюджету України в обсягах, які мають забезпечувати належні економічні умови для повного і незалежного здійснення правосуддя, фінансування потреб судів (витрати на розгляд судових справ, комунальні послуги, ремонт і охорону судових приміщень, придбання оргтехніки, поштові витрати тощо) має обмежити будь-який вплив на суд і спрямований на гарантування судової діяльності на основі принципів і приписів Конституції України [183].

Аналіз обсяг фінансового забезпечення суду є вкрай важливим для розуміння фінансової ресурсної бази для здійснення правосуддя. Рада суддів України наголосила, що в Україні, обсяг фінансового забезпечення є вкрай незадовільним і ставить під загрозу можливість здійснення правосуддя (рішення №30 від 05.06.2020 р.). Вивчення згаданого питання Щерблюк О.В. показало, що причиною такого стану є відсутність належного фінансового забезпечення судів поточними видатками для здійснення судочинства у 2020 році [43].

Таблиця 2.1 – Кошторис Вінницького окружного адміністративного суду впродовж 2018-2020 рр., грн

Найменування	2018 р.			2019 р.			2020 р.		
	Усього на рік		Разом	Усього на рік		Разом	Усього на рік		Разом
	Загальний фонд	Спец. фонд		Загальний фонд	Спец. фонд		Загальний фонд	Спец. фонд	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
НАДХОДЖЕННЯ - усього	26389800	1708700	28098500	25579700	2468200	28047900	29813800	4700300	34514100
Надходження коштів із загального фонду бюджету	26389800	-	26389800	25579700	-	25579700	29813800	-	29813800
Надходження коштів із спеціального фонду бюджету, у тому числі:	-	1708700	1708700	-	2468200	2468200	-	4700300	4700300
<i>Судовий збір та надходження від звернення застави у дохід держави</i>	-	1708700	1708700	-	2468200	2468200	-	4700300	4700300
ВИДАТКИ ТА НАДАННЯ КРЕДИТІВ - усього	26389800	1708700	28098500	25579700	2468200	28047900	29813800	4700300	34514100
Поточні видатки	26389800	1330700	27720500	25579700	2468200	28047900	29813800	4700300	34514100
Оплата праці	21847900		21847900	24843800		24843800	28996800	2640700	31637500
Використання товарів і послуг	630300	1330500	1960800	735900	2468000	3203900	817000	2059600	2876600
Інші поточні видатки		200	200		200	200			
Капітальні видатки		378000	378000						

Аналіз кошторису Вінницького окружного адміністративного суду впродовж 2018-2020 рр. (табл. 2.1) свідчить, що планування передбачало постійний приріст коштів на фінансове забезпечення діяльності суду. Зокрема в 2018 р. передбачалися надходження всього 28098,5 тис. грн, з них 26389,8 тис. грн із загального фонду та 1708,7 тис. грн. – із спеціального. В 2019 р. в кошторисі закладено сумарні кошти 25579,7 тис. грн, з них 25579,7 тис. грн із загального фонду та 2468,2 тис. грн. – із спеціального. В 2020 р. в кошторисі закладено сумарні кошти 34514,1 тис. грн, з них 29813,8 тис. грн із загального фонду та 4700,3 тис. грн. – із спеціального.

На оплату праці передбачалось наступні витрати в 2018 р. – 21847,9 тис. грн. В 2019 р. ця сума становила 24843,8 тис. грн. В 2020 р. – 31637,5 тис. грн.

Видатки на «Використання товарів і послуг» в кошторисах були рівними відповідно в 2018 р., 2019 р. та 2020 р. – 1960,8 тис. грн, 3203,9 тис. грн та 2876,6,7 тис. грн.

Візуалізація динаміки запланованих видатків в кошторисі Вінницького окружного адміністративного суду впродовж 2018-2020 рр. наведена на рис. 2.10

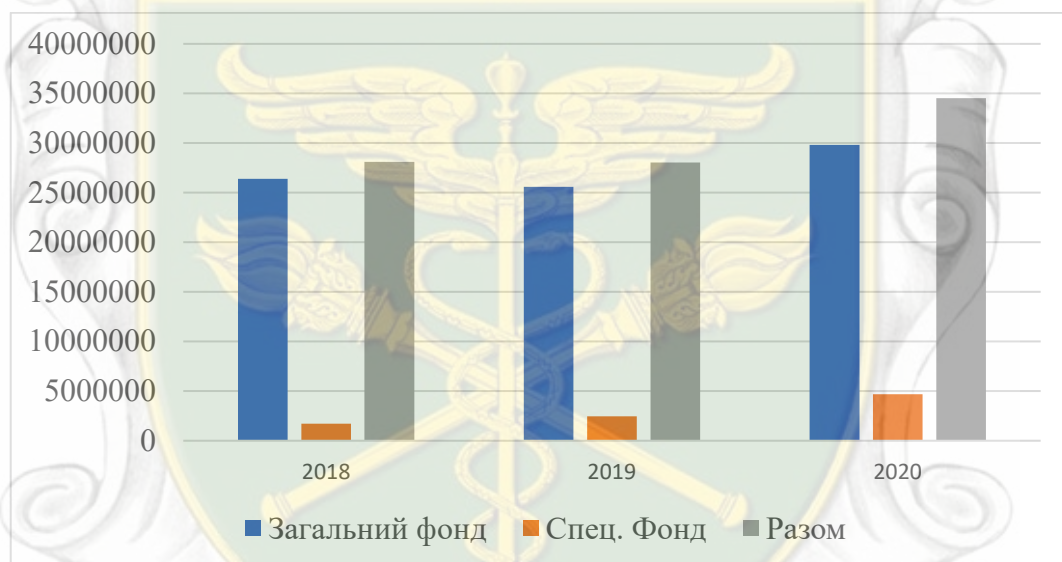

Рисунок 2.10 – Динаміка кошторису Вінницького окружного адміністративного суду впродовж 2018-2020 рр., грн

Аналіз балансу наведений в табл. 2.2. Згідно з вимогами Закону України «Про доступ до публічної інформації», Бюджетного кодексу України відділ планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та господарського

забезпечення Вінницького окружного адміністративного суду опрацьовує інформацію про виконання бюджету на основі даних з річного звіту Вінницького окружного адміністративного суду до Управління Державної казначейської служби України та до Державної судової адміністрації України, результати представлені на офіційному веб-сайті [19].

Таблиця 2.2 – Аналіз балансу Вінницького окружного адміністративного суду впродовж 2018-2020 рр., грн

Показник	Роки				Абс. приріст 2020 р./2017 р. (2020/2018 для зобов'яз.)	Темп зрост.
	2017	2018	2019	2020		
АКТИВ						
Нефінансові активи	3782288	7505059	13970960	13120340	9338052	3,5
Фінансові активи	65394	90534	241126	74268	8874	1,1
Витрати майб. періодів	-	-	24487	-	-	-
Баланс	3847682	7629273	14236573	13194608	9346926	3,4
ПАСИВ						
Власний капітал та фін.результат	3847682	7616695	14217789	13169998	9322316	3,4
Зобов'язання	-	12578	18784	24610	22032	9,5-
Баланс	3847682	7629273	14236573	13194608	9346926	3,4

Зокрема результати узагальнення за 2018 рік наведені в таблиці 2.3

Сумарно видатки досліджуваної установи в 2018 р. становили 33 224,8 тис. грн із запланованих до використання 33 411,5 тис. грн. Фінансування видатків забезпечувалося коштами 28 304,2 тис. грн із загального фонду та 4 920,6 тис. грн із спеціального фонду. На оплату праці та нарахування на неї припадає 27 537,30 тис. грн, що становить понад 82,4 % від усіх видатків (рис. 2.11) та реалізовано завдяки 26 867,1 тис. грн із загального фонду та 670,2 тис. грн із спеціального фонду.

На придбання товарів і послуг, оплату усіх послуг, в тому числі енергоносіїв, комунальні послуг Вінницьким окружним адміністративним судом витрачено сумарно 2 862,9 тис. грн, зокрема, 1437,1 тис. грн із загального фонду та 1425,8 тис. грн із спецфонду.

Таблиця 2.3 – Аналіз видатків на забезпечення здійснення правосуддя Вінницьким окружним адміністративним судом за 2018 р., тис. грн.

Найменування згідно з програмною класифікацією видатків та кредитування бюджету	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом	
	Бюджетні признач. з урахуван. внесених змін	Видатки установи	Бюджетні признач. з урахуван. внесених змін	Видатки установи	Бюджетні признач. з урахуван. внесених змін	Видатки установи
1	2	3	4	5	6	7
Видатки, усього	28 358,2	28 304,2	5 053,3	4 920,6	33 411,5	33 224,8
Оплата праці	22 693,1	22 693,1	-	-	22 693,1	22 693,1
Нарахування на заробітну плату	4 174,0	4 174,0	762,9	670,2	4 936,9	4 844,2
Придбання товарів і послуг	422,3	422,3	620,5	620,1	1 042,8	1 042,4
Оплата послуг (крім комунал.)	438,5	438,5	826,0	805,7	1 264,5	1 244,2
Оплата енергоносіїв, комунал. послуг	630,3	576,3	-	-	630,3	576,3
Видатки на відрядження	-	-	89,0	85,2	89,0	85,2
Придбання, обладнання предметів довгострок. користування	-	-	1 038,7	1 038,7	1 038,7	1 038,7
Капітальне будівництво житла, ремонт, реконструкція та реставрація	-	-	1 713,0	1 698,3	1 713,0	1 698,3

Видатки на відрядження планувалися із спецфонду в сумі 89,0 тис. грн і були реалізовані в сумі 85,2 тис. грн. В 2018 році Вінницьким окружним адміністративним судом були здійснені видатки на «придбання, обладнання предметів довгострокового користування» та «капітальне будівництво житла,

ремонт, реконструкція та реставрація» в сумі 1 038,7 тис. грн та 1 698,3 тис. грн відповідно, профінансовані вони зі спеціального фонду.

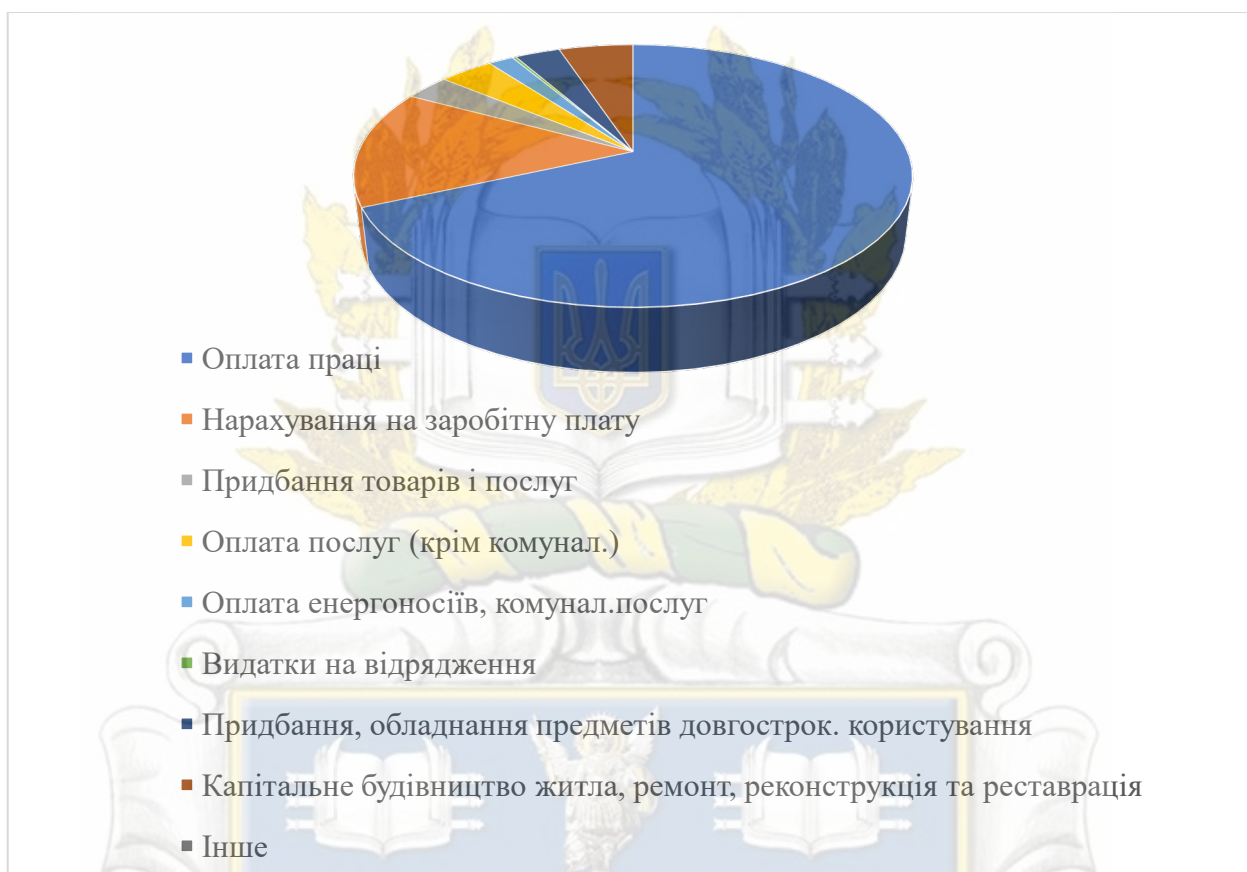

Рисунок 2.11 – Структура видатків Вінницького окружного адміністративного суду в 2018 р., %

Сумарно видатки Вінницького окружного адміністративного суду в 2019 р., становили 46 499,8 тис. грн із запланованих до використання 46 499,8 тис. грн (табл. 2.4). Фінансування видатків забезпечувалося коштами 32 233,8 тис. грн із загального фонду та 13 525,5 тис. грн із спеціального фонду. На оплату праці та нарахування на неї припадає 38 340,0 тис. грн, що становить понад 82,4 % від усіх видатків (рис. 2.12) та реалізовано завдяки 31 952,7 тис. грн із загального фонду та 6 387,3 тис. грн із спеціального фонду.

На придбання товарів і послуг, оплату усіх послуг, в тому числі енергоносіїв, комунальні послуг Вінницьким окружним адміністративним судом витрачено сумарно 4 818,90 тис. грн, зокрема, 1021,6 тис. грн із загального

фонду та 3 797,30 тис. грн із спецфонду. Видатки на відрядження планувалися із спецфонду в сумі 126,0 тис. грн і були реалізовані в сумі 115,4 тис. грн.

Таблиця 2.4 – Аналіз видатків на забезпечення здійснення правосуддя Вінницьким окружним адміністративним судом 2019 р., тис. грн.

Найменування згідно з програмною класифікацією видатків та кредитування бюджету	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом	
	Бюджетні признач. з урахуван. внесених змін	Видатки установи	Бюджетні признач. з урахуван. внесених змін		Бюджетні признач. з урахуван. внесених змін	Видатки установи
1	2	3	4	5	6	7
Видатки, усього	33 233,8	32 974,3	13 691,6	13 525,5	46 925,4	46 499,8
Оплата праці	25 717,4	25 717,4	6 090,8	6 090,8	31 808,2	31 808,2
Нарахування на заробітну плату	6 276,1	6 235,3	419,4	296,5	6 695,5	6 531,8
Придбання товарів і послуг	70,0	70,0	2 095,5	2 095,5	2 165,5	2 165,5
Оплата послуг (крім комунал.)	35,0	35,0	1 675,1	1 675,1	1 710,1	1 710,1
Оплата енергоносіїв, комунал. послуг	1135,3	916,6	33,522	26,7	1168,822	943,3
Видатки на відрядження	-	-	126,0	115,4	126,0	115,4
Придбання, обладнання предметів довгостроков. користування	-	-	1 080,8	1 060,6	1 080,8	1 060,6
Капітальне будівництво житла, ремонт, реконструкція та реставрація	-	-	2 164,3	2158,7	2 164,3	2158,7

В 2019 році Вінницьким окружним адміністративним судом були здійснені видатки на «придбання, обладнання предметів довгострокового користування» та «капітальне будівництво житла, ремонт, реконструкція та реставрація» в сумі 1 060,6 тис. грн та 2 158,7 тис. грн відповідно, профінансовані вони зі спеціального фонду.

Сумарно видатки Вінницького окружного адміністративного суду в 2020 р.,

Рисунок 2.12 – Структура видатків Вінницького окружного адміністративного суду в 2019 р., %

становили 48 598,5 тис. грн із запланованих до використання 48 861,6 тис. грн (табл. 2.5).

Фінансування видатків забезпечувалося коштами 36 033,5 тис. грн із загального фонду та 2 004,0 тис. грн із спеціального фонду. На оплату праці та нарахування на неї припадає 45 281,7 тис. грн, що становить понад 93 % від усіх видатків (рис. 2.13) та реалізовано завдяки 39 513,70 тис. грн із загального фонду та 5 768,0 тис. грн із спеціального фонду.

На придбання товарів і послуг, оплату усіх послуг, в тому числі енергоносіїв, комунальні послуг Вінницьким окружним адміністративним судом витрачено сумарно 3 237,10 тис. грн, зокрема, 1 683,6 тис. грн із загального фонду та 1 553,5 тис. грн із спецфонду.

Видатки на відрядження планувалися із спецфонду в сумі 11,6 тис. грн і були реалізовані в сумі 7,6 тис. грн. В 2020 році Вінницьким окружним

Таблиця 2.5 – Аналіз видатків на забезпечення здійснення правосуддя Вінницьким окружним адміністративним судом за 2020 р., тис. грн.

Найменування згідно з програмною класифікацією видатків та кредитування бюджету	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом	
	Бюджетні признач. з урахуван. внесених змін	Видатки установи	Бюджетні признач. з урахуван. внесених змін		Бюджетні признач. з урахуван. внесених змін	Видатки установи
1	2	3	4	5	6	7
Видатки, усього	41 435,8	41 268,3	7 425,8	7 330,2	48 861,6	48 598,5
Оплата праці	36 033,5	36 033,5	2 004,0	2 004,0	38 037,5	38 037,5
Нарахування на заробітну плату	3 490,9	3 480,2	3 855,4	3 764,0	7 346,3	7 244,2
Придбання товарів і послуг	329,0	329,0	190,3	190,3	519,3	519,3
Оплата послуг (крім комунал.)	274,3	274,2	1 363,3	1 363,2	1 637,6	1 637,4
Оплата енергоносіїв, комунал. послуг	1237,1	1080,397			1237,1	1080,397
Видатки на відрядження			11,6	7,6	11,6	7,6
Придбання, обладнання предметів довгостроков. користування	71,0	71,0			71,0	71,0
Капітальне будівництво житла, ремонт, реконструкція та реставрація	-	-	-	-	-	-

адміністративним судом були здійснені видатки на «придбання, обладнання предметів довгострокового користування» та «капітальне будівництво житла, ремонт, реконструкція та реставрація» в сумі 71,0 тис. грн та 0 тис. грн відповідно, профінансовані вони зі спеціального фонду.

На рисунок 2.14 здійснено візуалізацію динаміки структури видатків Вінницького окружного адміністративного суду впродовж 2018-2020 рр.

Аналізований період характеризується значною часткою видатків на заробітну плату, зокрема, 68,3 %, 68,4 % та 78,3% у 2018 р., 2019 та 2020 р. відповідно.

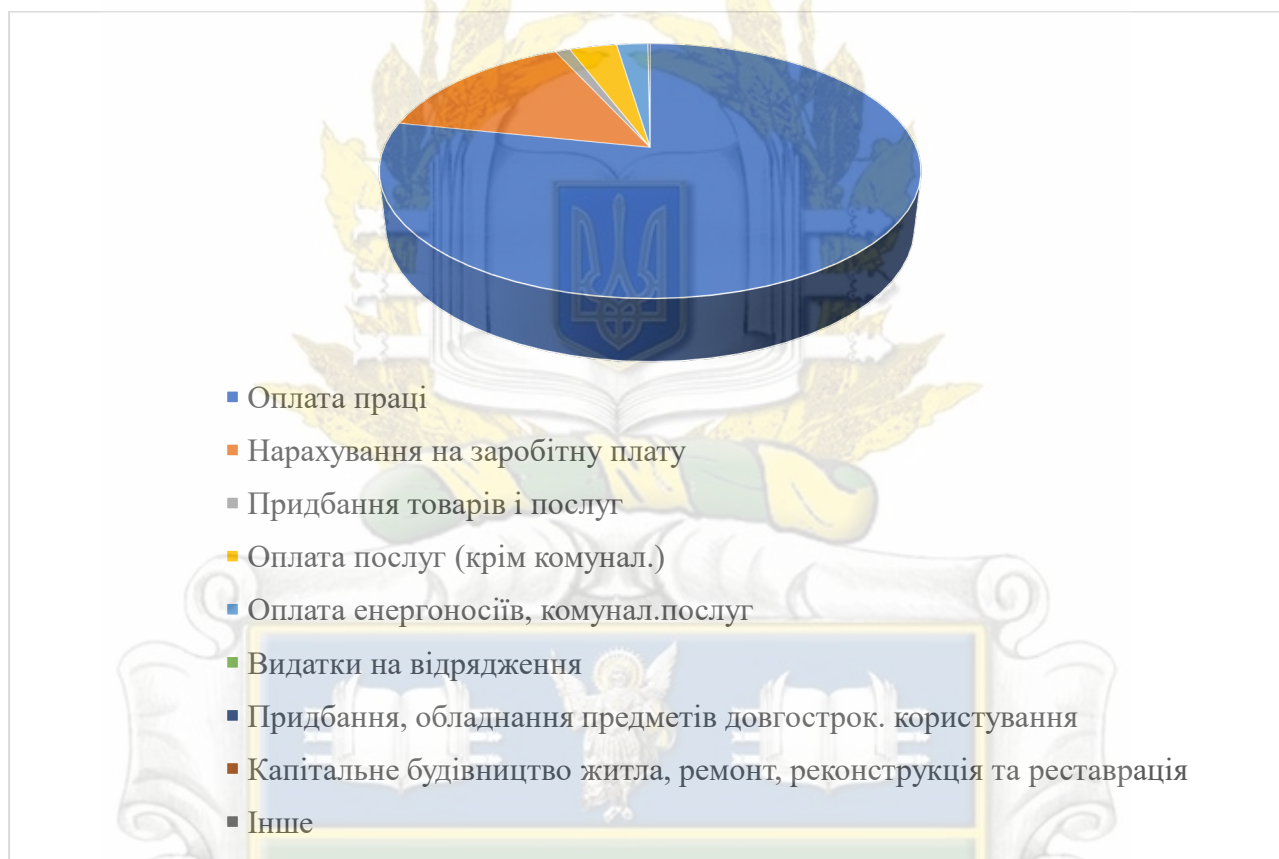

Рисунок 2.13 – Структура видатків Вінницького окружного адміністративного суду в 2020 р., %

Для придбання товарів та послуг, в тому числі і комунальних та енергоносіїв витратили 8,5%, 10,4% та 6,7% у 2018 р., 2019 та 2020 р. відповідно. Видатки на відрядження становили відповідно 0,3%, 0,2%, 0,02% у 2018 р., 2019 та 2020 р. відповідно.

Отож, на основі проведеного аналізу фінансового забезпечення діяльності Вінницького окружного адміністративного суду можна стверджувати, що суд був забезпечений фінансовими ресурсами впродовж аналізованого періоду. Проте у 2020 році збільшилась частка видатків на заробітну плату з 68,4 % у 2019 р., до 78,3% у 2020 р., і відповідно зменшилась можливість фінансувати інші послуги.

Рисунок 2.14 – Динаміка структури видатків Вінницького окружного адміністративного суду впродовж 2018-2020 рр., %

На нашу думку, важливим кроком у сфері поліпшення фінансового забезпечення судової системи стало прийняття Закону України «Про судовий збір», адже згідно з положеннями цього правового акта, всі кошти, які надходять від сплати судового збору, мали спрямовуватися виключно на фінансування судової системи. Тобто такий підхід підсилює організаційну незалежність судів і при цьому істотно підвищує рівень їх фінансового та матеріально-технічного забезпечення.

Необхідно відзначити, що фінансово-економічний клімат та бюджетні обмеження, в яких діє вітчизняний уряд не сприяє фінансовому та матеріально-технічному забезпеченню судоустрою у необхідному обсязі. Однак навіть під час економічної кризи повинен бути забезпечений відповідний рівень фінансування, щоб судова система могла належним чином виконувати свої функції.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СУДОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1 Аналіз здійснення судового адміністрування Вінницьким окружним адміністративним судом

З метою аналізу використання форм та методів адміністративної діяльності суду при здійсненні судового адміністрування Вінницьким окружним адміністративним судом за 2019 та 2020 роки, закономірностей і тенденцій зміни динаміки розгляду справ, виявлення недоліків в роботі Вінницького окружного адміністративного суду з питань розгляду адміністративних справ, а також розробці пропозицій щодо необхідних заходів, спрямованих на їх усунення, проведемо огляд даних про стан здійснення судочинства впродовж 2018 -2020 років на підставі показників статистичних звітів за формами: № 1-а «Звіт судів першої інстанції про розгляд справ у порядку адміністративного судочинства», № 10 «Звіт про справляння, звільнення від сплати та повернення судового збору в місцевих та апеляційних судах», № 1 -оас «Звіт окружних адміністративних судів про розгляд судових справ».

Отож, відповідно до статистичних даних Вінницького окружного адміністративного суду, в період з 01.01.2020 року по 31.12.2020 року, на розгляді перебувало 10652 справи та матеріалів.

Серед адміністративних справ, що перебували в провадженні Вінницького окружного адміністративного суду у 2020 році найбільшу кількість становлять справи про спори з приводу реалізації публічної політики у сферах праці, зайнятості населення та соціального захисту громадян та публічної житлової політики.

Щодо кількості справ, провадження у яких закінчено по категоріям адміністративних справ, то загальна картина, яка склалася в Вінницькому окружному адміністративному суді в 2018-2020 роках висвітлена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Загальна кількість справ і матеріалів Вінницького окружного адміністративного суду у 2018, 2019 та 2020 роках

Назва показника	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Кількість позовних заяв, що надійшли у звітному періоді	5332	4502	8733
Розглянуто позовних заяв	5204	4575	8410
Повернуто позовних заяв	788	381	442
Залишено без розгляду	4	5	25
Відмовлено у відкритті провадження	68	101	82
Відкрито провадження у справі	4305	4054	7820
Залишок позовних заяв, щодо яких не вирішено питання про прийняття їх у звітному періоді	269	168	491
У тому числі залишено без руху і надано строк для усунення недоліків	88	94	110
Закінчено провадження у справах у тому числі з:	3955	3981	6116
прийняттям рішення	3610	3723	5844
у тому числі з задоволенням позову	2976	2964	5062
закриттям провадження	144	118	98
залишенням без розгляду	195	137	164
передано в інші суди	6	3	10
Кількість розглянутих заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами	6	28	21
Кількість справ у порядку виконання судових рішень	329	1595	755
з них розглянуто	281	1450	697
Постановлено окремих ухвал	1	5	6
Кількість справ, розглянутих з порушенням строків, встановлених КАС України	68	15	121
Кількість справ, що залишилися нерозглянутими на кінець звітного періоду	770	886	2639
Кількість справ провадження у яких зупинено	99	94	355
Кількість ухвалених додаткових судових рішень	23	61	72

Протягом 2020 року по суті позовних вимог розглянуто 6116 адміністративних справ, з них 5844 розглянуто з прийняттям рішення. Кількість

судових рішень, у яких позовні вимоги задоволено повністю або частково, склала 5062 справи.

Протягом 2020 року найбільше позовних заяв надійшло у листопаді та грудні, а найменше надходження спостерігається в квітні (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Динаміка надходження позовних заяв до Вінницького окружного адміністративного суду у 2018, 2019 та 2020 роках

	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень
2018	401	492	313	231	358	488	604	443	470	489	497	547
2019	400	352	376	339	342	307	388	323	372	415	424	464
2020	393	512	585	384	415	655	922	696	812	907	1126	1326

Сплата судового збору дозволяє підсилити організаційну незалежність суду, тому доцільно його проаналізувати. Динаміка цього показника наведена на рисунку 2.15.

Отож, впродовж 2018 р. сума фактично сплаченого судового збору склала 9 122 691 грн., сума судового збору, що не сплачена внаслідок звільнення від сплати відповідно до чинного законодавства – 486 121 грн. Сума фактично сплаченого судового збору у 2019 році склала 6 239 200 грн., сума судового збору, що не сплачена внаслідок звільнення від сплати відповідно до чинного законодавства – 724 537 грн. За 2020 рік сума фактично сплаченого судового збору склала 10 878 826 грн., сума судового збору, що не сплачена внаслідок звільнення від сплати відповідно до чинного законодавства – 1 923 017 грн.

Аналізуючи роботу Вінницького окружного адміністративного суду впродовж 2016-2020 рр., варто проаналізувати динаміку фактичної кількості судів (табл.2.8): за період з 2016 до 2020 року вона зменшилась на 1.

Рисунок 2.15 - Динаміка сплати судового збору впродовж 2018-2020 р.

Найменша фактична кількість судів була в 2018 році та становила 12.

Таблиця 2.8 – Вихідні дані автоматизованої системи діловодства щодо функціонування Вінницького окружного адміністративного суду

№	Показник	Дані за звітний період (рік)				
		2016	2017	2018	2019	2020
1.	Кількість справ та матеріалів, що перебувають на розгляді на початок звітнього періоду	366	553	427	851	1060
2.	Кількість справ та матеріалів, що надійшли на розгляд за звітний період	2863	2947	5805	6415	9592
3.	Кількість розглянутих справ та матеріалів за звітний період	2479	2941	5141	6019	7437
4.	Кількість справ та матеріалів, що перебувають на розгляді на кінець звітнього періоду	553	559	1090	1247	3215
5.	Кількість справ та матеріалів, що перебувають на розгляді понад один рік на кінець звітнього періоду	96	11	19	15	15
6.	Фактична кількість суддів	23	23	12	22	22

Проаналізувавши базові показники адміністративної діяльності Вінницького окружного адміністративного суду (табл.2.9), відмітимо, що:

Таблиця 2.9 – Базові показники адміністративної діяльності Вінницького окружного адміністративного суду

№	Базові показники	Дані за звітний період				
		2016	2017	2018	2019	2020
1.	Кількість та відсоток справ та матеріалів, загальний термін проходження яких триває понад один рік на одного суддю	96	11	19	15	15
		17,4%	1,97%	1,7%	1,2%	0,5%
2.	Відсоток розгляду справ	86,6%	99,80	89,0%	93,8%	77,5
3.	Середня кількість розглянутих справ та матеріалів на одного суддю	108	128	428	274	338
4.	Середня кількість справ та матеріалів, що перебували на розгляді в звітний період в розрахунку на одного суддю	140	152	519	330	484
5.	Середня тривалість розгляду справи (днів)	41	39	44	53	65
6.	Проведення опитувань громадян-учасників судових проваджень на веб-сторінці суду	2	2	2	1	0
7.	Оприлюднення результатів опитувань громадян-учасників судових проваджень на веб-сторінці суду	1	1	2	1	0
8.	Рівень задоволення роботою суду учасниками судового розгляду за результатами опитування. Уніфікована шкала від 1 (дуже погано) до 5 (відмінно)	4,5	4,5	4,5	4- 38,5% 5- 57,7%	0
9.	Відсоток громадян-учасників судових проваджень, що оцінюють роботу суду на «добре» (4) та «відмінно» (5)	85	83	91,5	4- 38,5% 5- 57,7%	0

1. кількість та відсоток справ та матеріалів, загальний термін проходження яких триває понад один рік на одного суддю в 2020 р. зменшився суттєво в порівняння з 2016 р.;

2. відсоток розгляду справ не стабільний, але високий;
3. середня кількість розглянутих справ та матеріалів на одного суддю в 2020 р. суттєво збільшилася в порівнянні з 2016 р.;
4. середня тривалість розгляду справи (днів) збільшилась в 2020р. в порівнянні з 2017 р. і становить 65 днів.

Отож, аналіз діяльності щодо забезпечення судової влади (організаційно-функціональна, матеріально-технічна, інформаційно-аналітична, фінансова) здійснення судового адміністрування Вінницьким окружним адміністративним судом засвідчив її належний рівень впродовж 2016-2020 рр.

3.2 Механізми удосконалення судового адміністрування як складової публічного механізму забезпечення судової системи

Сучасні дослідники концептуальних питань організаційних основ судустрою в Україні доводять, що особливістю сучасного стану функціонування системи організації судустрою України є відсутність плановості, стратегічного бачення виходу з непередбачуваних кризових станів, що впливають на оптимізаційний розвиток сфери правосуддя.

1. Аналіз зарубіжного досвіду організації судової влади дозволив виокремити такі позитивні моменти, які можна було б адаптувати у вітчизняне законодавство: а) сучасні європейські форми оцінювання ефективності діяльності судової системи, які засновані на поєднанні принципів незалежності судової влади та її підзвітності громадянському суспільству щодо якості правосуддя та контролю за витратами (країни-учасниці ЄС); б) процедури належного фінансування електронного судочинства (Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Німеччина); в) законодавчі норми щодо використання штучного інтелекту в судовій системі; г) під час створення системи судустрою не прив'язуватися до адміністративного-територіального поділу, але дотримуватися принципу максимального наближення судових установ до споживачів судових послуг (Латвія, Литва, Польща, Болгарія).

2. На нашу думку, назріла потреба в переході від класичної форми організації судоустрою в Україні до цифрової. Сьогодні в умовах карантину й тотальної економії державних ресурсів питання належної організації електронного документообігу та роботи «Електронного суду» є надзвичайно актуальним і своєчасним. Впровадження цифрового суду сформує підґрунтя не тільки для забезпечення всебічного й повноцінного доступу громадян до правосуддя, а й оптимізує систему організації судоустрою загалом. Інвестицій у розвиток програмного забезпечення та інфраструктуру вже недостатньо, щоб задовольнити громадську думку й користувачів судових послуг. Судові органи повинні бути ефективнішими та надавати якісніші послуги, будучи більш прозорими та підзвітними за свій організаційний і технологічний вибір.

3. Процедура формування бюджету та фінансування судоустрою повинні бути системними і позбавлені неналежного політичного втручання, щоб суди фінансувалися на основі об'єктивних та прозорих критеріїв; бюджетні пріоритети повинні визначатися у співпраці із органами судового врядування та самоврядуванням відповідно до прозорих критеріїв процедури фінансування.

Нам імпонує точка окремих дослідників, які пропонують прийняти Закон України «Про порядок фінансування судоустрою України», в якому доцільно визначити та прописати бюджетні механізми; систему і критерії фінансування та процедуру вирішення бюджетних конфліктів щодо фінансування судових органів та установ.

Оскільки вітчизняна система фінансування судів будується на підставі визначення навантаження на одного суддю, проте вона повинна бути простою і прозорою, а також відповідати тим публічним звітам, які кожен суд раз на рік має оприлюднювати.

Вдосконалення системи фінансового та матеріально-технічного забезпечення повинна забезпечити можливість належним чином приймати рішення з тим обсягом справ, які є в провадженні.

В умовах пандемії в Україні спостерігається зменшення витрат на утримання органів та установ судової системи, однак реалізація зазначеного має

бути здійснена збалансовано, з врахуванням базових потреб забезпечення організації судоустрою, зменшення фінансування яких є недопустимим.

4. Більше 3-х років триває впровадження судової реформи в Україні та все частіше постає питання про поширення інституту третейських суддів. Це альтернативний спосіб швидкого, якісного врегулювання нескладних спорів з метою розвантаження судів до того ж, не повністю укомплектованих штатними співробітниками, і своєчасного захисту прав, свобод та інтересів громадян. Третейські суди не входять до системи судів загальної юрисдикції. Проте, ця обставина не позбавляє осіб права звертатися до них за вирішенням спорів. Рішення третейських судів є остаточними і підлягають обов'язковому виконанню.

5. На сьогодні вже є достатньо підстав стверджувати, що функціонування багаторівневої системи судочинства призводить до того, що складові її ланки не лише використовують широкий обсяг різноманітної документації, а й продукують їх у величезній кількості, що в сукупності зумовлює можливість подвійного використання паперових носіїв інформації – і як об'єктів, і як засобів діяльності суду. Отже, є всі підстави констатувати, що наступна оптимізація та вдосконалення автоматизованої системи документообігу суду (у форматі перетворення її на єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему) спроможні об'єктивно покращити використання цих засобів, що забезпечують реалізацію покладених на суд повноважень і водночас сприятиме полегшенню доступу до правосуддя за допомогою автоматизованих шаблонів процесуальних документів і правозастосовних актів.

6. Ми вважаємо, що голови судів повинні пройти навчання з питань управління людськими ресурсами і стратегічного планування з метою регулювання та управління проходження справ, а також ефективного планування й використання бюджетних та фінансових ресурсів..

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У роботі здійснено комплексний аналіз чинного законодавства та європейських практик у сфері судоустрою й адміністративно-правового забезпечення організації судової влади, визначено засади, сутність і зміст судового адміністрування як складової публічного механізму забезпечення судової системи, сформульовано пропозиції й рекомендації щодо його вдосконалення на прикладі діяльності Вінницького окружного адміністративного суду. Сформульовані наступні висновки:

1. Уточнено зміст понять судове управління, адміністрування суду. Розглянуто теоретико-правові засади судового адміністрування. Доведено, що, судове адміністрування передбачає раціональне застосування усіх інтелектуальних, матеріальних та організаційних засобів є гарантією якісного та сталого функціонування системи правосуддя.

2. Проаналізовано та виокремлено ефективний досвід судового адміністрування в зарубіжних країнах, запропоновано зарубіжний досвід організації судової влади адаптувати у вітчизняне законодавство: процедури належного фінансування цифрового судочинства законодавчі норми щодо використання штучного інтелекту в судовій системі; сучасні європейські форми оцінювання ефективності діяльності судової системи тощо.

3. Проведено аналіз судового адміністрування зарубіжних країн, який засвідчив, що воно забезпечується співпрацею та злагодженим процесом всієї системи судочинства. Судове адміністрування як процес сукупної діяльності вповноважених службовців виконавчої та судової гілок влади і автономних управлінців судом буде ефективним, прозорим, відкритим лише за умови злагодженої роботи зі спільною чітко визначеною метою без дублювання повноважень. У країнах Європейського Союзу виявлено тренд дуалістичного підходу, що передбачає подвійний компетентнісний підхід щодо адміністрування судів із наявністю загального публічного управління судами та

самоорганізації. На відміну від такої форми адміністрування в англо-американській моделі організації управлінського процесу переважає підхід щодо забезпечення адміністрування власними силами судової установи, уповноважуючи спеціальну особу або окремого суддю.

4. Здійснено організаційно-правову характеристику та аналіз фінансового забезпечення Вінницького окружного адміністративного суду.

5. Обґрунтовано, на основі проведеного аналізу фінансового забезпечення діяльності Вінницького окружного адміністративного суду, що суд був забезпечений фінансовими ресурсами впродовж аналізованого періоду. Проте у 2020 році збільшилась частка видатків на заробітну плату з 68,4 % у 2019 р., до 78,3% у 2020 р., і відповідно зменшилась можливість фінансувати інші послуги.

6. Проаналізовано здійснення судового адміністрування Вінницьким окружним адміністративним судом. Показано, що: кількість та відсоток справ та матеріалів, загальний термін проходження яких триває понад один рік на одного суддю в 2020 р. зменшився суттєво в порівнянні з 2016 р.; відсоток розгляду справ не стабільний, але високий; середня кількість розглянутих справ та матеріалів на одного суддю в 2020 р. суттєво збільшилась в порівнянні з 2016 р.; середня тривалість розгляду справи (днів) збільшилась в 2020р. в порівнянні з 2017 р. і становить 65 днів.

7. Аналіз діяльності щодо забезпечення судової влади (організаційно-функціональна, матеріально-технічна, інформаційно-аналітична, фінансова) здійснення судового адміністрування Вінницьким окружним адміністративним судом засвідчив її належний рівень впродовж 2016-2020 рр.

8. Зазначено, що особливістю сучасного стану функціонування системи організації судоустрою України є відсутність плановості, стратегічного бачення виходу з непередбачуваних кризових станів, що впливають на оптимізаційний розвиток сфери правосуддя.

9. Запропоновано напрями модернізації механізмів удосконалення судового адміністрування як складової публічного механізму забезпечення судової системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бринцев О. В. «Електронний суд» в Україні. Досвід та перспективи : монографія. Харків : Право, 2016. 72 с.
2. Вишневський М. В. Форми адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Том 2. № 4(25). URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/98>.
3. Вільгушинський М. Особливості процедури взаємодії судів юрисдикції. *Юридичний вісник*. 2013. № 2. С. 90-97.
4. Гірський Б. Управлінські та контрольні повноваження голови суду. Наукові записки. Серія : Право. 2019. Випуск 7. Т.2 Кропивницький, 2019. С. 37-42.
5. Гірський Б.О., Шевченко А.В. Управлінські рішення в адміністративній діяльності голови суду. Європейські перспективи. №4. 2019. С. 119-124.
6. Голубева Н. Ю. Електронне судочинство: міжнародний досвід : монографія. Одеса : Фенікс, 2020. 204 с.
7. Гуртова Ю В. Запровадження стандартів професійної діяльності суддів у практиці публічного управління з України. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2018. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2018_2_15
8. Дудченко О. Ю. Адміністрування в судовій системі: поняття та перспективи реформування. *Юрист України*. 2013. № 2. С. 138-143. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=uy_2013_2_23.
9. Дудченко О. Ю. Правовий статус осіб, які займають адміністративні посади в суді : монографія. Харків : Право, 2015. 160 с. URL: <https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/108/1-22.pdf>.

10. Застосування системи оцінювання роботи суду: методичний посібник. 2016. Київ. 182 с. URL: <http://rsu.gov.ua/uploads/article/cepeguidelines2016web-60a66d2465.pdf>
11. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
12. Конституція України. 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
13. Кройтор В. А. Принципи цивільного судочинства та їх система: проблеми сучасної теорії і практики : моногр. Харків: Право, 2020. 672 с.
14. Кузьмишин В. Проблеми виконання рішень судів досі актуальні. Судово-юридична газета. 2017. URL: <https://sud.ua/ni/news/sud-info/111380-problemi-vikonannya-rishen-sudiv-dosi-aktualni>.
15. Кузьмишин В.М. Адміністрування апеляційних судів в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07; Науково-дослідний інститут публічного пра-ва. Київ, 2018. 222 с.
16. Кузьмишин В.М. Форми адміністрування апеляційних судів в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 1. Т. 1. С.207-212. URL: http://nvppp.in.ua/vip/2018/1/tom_1/43.pdf.
17. Лопушинський Т. Досвід скандинавських країн у забезпеченні умов для повного й незалежного здійснення правосуддя. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №10. С. 309-313. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/10/54.pdf>.
18. Макаренко Л.О. Правова культура: теоретико-методологічні основи дослідження: монографія. Київ: Парлам. вид-во, 2019. 576 с.
19. Мудруй С О. Аналіз практики судді 2013-2015. Дослідження кваліфікаційних вимог до кандидата на посаду судді. Заключний звіт за результатами дослідження. Київ. Проект USAID "Справедливе правосуддя»: Вища кваліфікаційна комісія суддів України; МГО «Універсальна екзаменаційна мережа», 2015. 173 с.

20. Назаров І. В. Європейський досвід у сфері організації управління судовою системою. *Форум права*. 2011. № 1. С. 700-705. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=FP_index.htm_2011_1_113.
21. Наукові засади державотворення і правотворення: історія сучасність і перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 19 серпня 2021 р.). До 30-річчя незалежності України/ за заг. ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2021. 372 с. URL: http://idpnan.org.ua/files/vidavnicha_diyalnist/naukovi-zasadi-derjavotvorenniya-i-pravotvorenniya---istoriya.-suchasnist-i-perspektivi-_materiali-mijnarodnoyi-naukovo-praktichnoyi-konferentsiyi-_kiyiv_-19-serpnya-2021-r._-do-30-richchya-nezaleznosti-ukrayini.pdf
22. Ніколіна І.І. Державне управління системою пенсійного забезпечення в контексті сталого розвитку: закордонний досвід. Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. пр. IX Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 14-16 вересн. 2021 р. Вінниця, 2021. Ч. 1. С.199-213.
23. Ніколіна І.І. Управління соціальною сферою регіону: монографія. Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2015. 208 с.
24. Обрусна С. Ю. Зарубіжний досвід судового управління та можливості його використання при реформуванні судової системи України. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2010. № 4. С. 52-73.
25. Офіційний веб-сайт Вінницького окружного адміністративного суду. URL: <http://voas.gov.ua/>.
26. Правила внутрішнього службового розпорядку Вінницького окружного адміністративного суду. URL: <http://voas.gov.ua/about/pravila-vnutr-rozporyadku/>
27. Притика Д. Правові проблеми судового управління. *Право України*. 2003. № 3. С 30-36.

28. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12.02.2015 р. № 192-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19#Text>.
29. Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні Щорічна доповідь за 2017 рік Затверджено рішенням Вищої ради правосуддя від 13 лютого 2018 року № 463/0/15-18. Київ 2018. 189 с.
30. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. №1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
31. Пушкар С.І. Особливості діяльності органів суддівського владування зарубіжні моделі. *Актуальні проблеми політики*. 2019. №2 63. С. 99-110. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14289>
32. Саленко О. В. Судове адміністрування в Україні крізь призму міжнародних стандарті. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 3. С. 132-137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2017_3_30
33. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text>.
34. Стратегія розвитку судової системи в Україні на 2015-2020 роки: затверджено Радою суддів України 11 грудня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr071414-14#Text>
35. Стрижак А. Судове управління в Україні. Теоретичні основи і правове регулювання. Ужгород. Патент. 2004. 120 с.
36. Судова влада : монографія ЯМ. Романюк та ін. : за заг. ред. І.Є. Марочкина. 2015. 790 с.
37. Теорія держави і права : підручник /[О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. –Харків, 2018. 416 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6689/Teoriia%20derzhavy%20i%20prava_pidruchnyk_KhNUVS_2018.pdf?sequence=4&isAllowed=y
38. Філіппов Ю. Ефективний досвід судового адміністрування в зарубіжних країнах. Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології.

Вінниця: Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2021. Ч. 1. С.635-644.

39. Філіппов Ю. Теоретико-правові засади судового адміністрування. Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2021. Вип. 119. С. 256-262.

40. Шевченко А.В. Історико-правові аспекти правового забезпечення кадрових процедур судової системи у незалежній Україні. *Наукові записки Серія Право*. Випуск 6. Спецвипуск. 2019. С. 104-108. URL: https://www.cuspu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/6_spec_2019/104-107.pdf.

41. Шевченко А.В., Гірський Б.О. Управлінські рішення в адміністративній діяльності голови суду. *Науково-практичний журнал «Європейські перспективи»*. № 4. 2019. С. 119-124.

42. Щерблюк О. В. Поняття нормативних основ організації судоустрою в Україні. *Юридична наука*. 2020. № 4. С. 131–136.

43. Щерблюк О. Завдання і функції організації судоустрою в Україні. *KELM*. 2020. № 6 (34). Vol. 3. С. 195–199.

44. Courts Act Estonia Republic passed 19.06.2002, entered into force 29.07.2002. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/529062020001/consolide>.

45. Nikolina I.I., Hulivata I.O., Husak L.P., Radzihovska L.M., Nikolina I.I. Assessment of digitalization of public management and administration at the level of territorial communities. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 2020, №5, Pp.150-156. URL: <http://nvngu.in.ua/index.php/en/archive/on-the-issues/1850-2020/contens-5-2020/5522-assessment-of-digitalization-of-public-management-and-administration-at-the-level-of-territorial-communities>

46. Judicial administration. Legal-dictionary. 2021. URL. <https://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Judicial+Administration>.

47. Judicial administration. Merriam-Webster. 2021. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/judicial%20administration>.

48. Judicial Administration. US courts. 2021 URL: <https://www.uscourts.gov/about-federal-courts/judicial-administration>.
49. The judicial structure. [About Canada's System of Justice](https://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/just/07.html). 2021. URL: <https://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/just/07.html>
50. World Justice Project Rule of Law Index 2020. World Justice Project. URL: <https://worldjusticeproject.org/our-work/research-and-data/wjp-rule-law-index-2020>.

ДОДАТКИ